

De ijzeren wilskracht van David Bowie

Flip Vuijsje is zelfstandig redacteur en publicist.

David Bowie 69 jaar

Vanaf 1971 nam David Bowie zijn creatief talent met indrukwekkende discipline in eigen hand.

Toen in mei 2013 een Canadese astronaut vanuit de ruimte een David Bowie-nummer vertolkte, beleefde de wereld een bijzonder moment van herkenning. *Space Oddity* uit 1969, het fameuze verhaal van Major Tom, is een iconische, klassieke popsong die ook nu nog niets van zijn kracht heeft verloren.

Ruim vier decennia is een lange tijd. En het beeld dat veel mensen nu van dit nummer hebben, zal niet op alle punten stroken met de werkelijkheid van toen. Want een megahit was *Space Oddity* niet. Na een trage aanloop werd uiteindelijk de 5de plaats bereikt in de Britse hitlijst. Op zichzelf niet slecht, maar in Amerika deed de single helemaal niks en een 'doorbraakhit' op Bowies eigen thuismarkt bleek het evenmin.

Het zou nog drie jaar duren, tot zomer 1972, voordat David Bowie in eigen land een serieuze rockster werd, met zijn album *The Rise And Fall Of Ziggy Stardust And The Spiders From Mars*. Drie moeizame jaren van achter elkaar floppende follow-upsingles, en meteen weer een gecrasht album. Na *Ziggy Stardust* zou vergelijkbaar succes in Amerika nog opnieuw drie jaar op zich laten wachten: tot 1975, het jaar van het album *Young Americans*. Ook in 1975 had David Bowie dan eindelijk in eigen land zijn eerste nummer 1-hit, met een heruitgebracht *Space Oddity*. In de Britse markt voor

singles was dit zijn zevenentwintigste poging.

Al vanaf 1962 zette David Bowie, pas 15 jaar oud en toen nog gewoon David Robert Jones, zijn eerste professionele stappen in de muziek. De ene band na de andere verslijtend, met intussen vergeten namen als The Konrads, The King Bees, The Lower Third, The Manish Boys, deed hij steeds weer opnieuw een gooi naar succes dat consequent uitbleef.

Dat hij toch als beroepsmuzikant het hoofd boven water kon houden, kwam doordat in het Engeland van na 1963, het jaar van de doorbraak van The Beatles, een bijna onbeperkte vraag was naar livebands, in alle soorten, maten en kwaliteiten. Ook de platenindustrie werkte toen op een nieuwe, laagdrempelige manier, waarbij tweede, derde of zelfs vierde kansen graag werden gegeven. Je wist immers maar nooit of die volgende single of dat volgende album wél zou aanslaan.

De sleutelfactor was de belofte van nieuw, zelfgeschreven songmateriaal. Voorbij was de tijd waarin popsterren niet meer waren dan vooruitgeschoven en inwisselbare marionetten van een anonieme songwritersindustrie. Wie nu wilde scoren, opnieuw in navolging van The Beatles, schreef zelf zijn eigen muziek.

Ook David Bowie wist dat dit zo werkte, maar liep steeds tegen één probleem aan: zelf schrijven lukte hem niet. Tenminste niet op een manier die uitstak boven de grauwe middelmaat. Hoeveel radicale stijlvernieuwingen hij ook uitprobeerde, van pop naar cabaret, naar vaudeville, naar (zelfs een tijdlang) mime, naar akoestische folk – het leverde weinig op.

Ook toen al werd hij vooral geleid door artistieke ambities buiten de mainstreampaden van de popmuziek. Maar ook zijn pogingen om, in zijn eigen woorden, af en toe 'top ten rubbish' te schrijven, liepen op niks uit.

De singles die van hem op de markt kwamen, al vanaf 1964, waren soms best aardig, net als zijn debuutalbum

David Bowie in 1974.

Foto Terry O'Neill / Getty

Pioniers van de popmuziek waren het tegendeel van lui

David Bowie in 1967. Met beslist iets eigens, zeg rapportcijfer 6,5. Maar net meer dan 'voldoende', was in die maalstroom van muzikale creativiteit in het Engeland van de jaren zestig niet genoeg om zelfs maar de lagere regionen van de hitlijsten binnen te dringen.

Zelf heeft David Bowie hier later over gezegd: 'I didn't know how to write a song – I wasn't particularly good at it. I had no natural talents whatsoever.' Maar wat Bowie aan aangeboren

schrijftalent miste, bleef hij proberen te compenseren door na elke nieuwe teleurstelling gewoon stug door te gaan. Natuurlijk waren er momenten dat zelfs hij er niet meer in geloofde. Zoals in 1967, na het floppen van zijn eerste album, toen hij zich 'I'm thinking of chucking it in' liet ontvallen en erover dacht om maar boeddhistische monnik te worden. In plaats hiervan nam hij baantjes aan als schoonmaker en hulpje in een fotokopieershops.

In 1971, toen het succes van *Space Oddity* alweer was vervaagd, wist Bowie dat het nu of nooit was. En nam hij zijn creatief talent in eigen hand, in een ultieme poging die vóór alles een explosie van ijzeren wilskracht was. 'I forced myself to become a good songwriter. And I became a good songwriter. I made a job of work at getting good.'

Met steun van een nieuw instrument, de piano in plaats van een gi-

taar, sloot hij zich af in sessies van eindeloze duur, met een discipline en volharding die op de mensen om hem heen grote indruk achterliet. ('This was the most hard-working guy... Talk about diligent, he redefined the word.') En overwon hij, met eerst het album *Hunky Dory*, met schitterende songs als *Changes*, *Oh! You Pretty Things* en *Life on Mars*; en bijna meteen daarop met *Ziggy Stardust*.

Talent dwing je af, is hier de les. Ook een talent als dat van David Bowie, dat in het decennium dat volgde de wereld keer op keer versted zou doen staan. Zeven jaren van volharden tot aan het eerste bescheiden hitsucces. Tien jaren tot aan de eerste albumdoorbraak in eigen land. Dertien jaren totdat ook Amerika aan zijn voeten lag.

David Bowie was hierin niet uniek. Ook andere grote namen uit de klassieke pop- en rockmuziek moesten eerst jarenlang dóórzetten, tegenslag na tegenslag overwinnen, en onvoorstelbaar hard werken in het fysiek slopende livecircuit van toen, allemaal zonder enige zekerheid van succes.

De twee meest tot de verbeelding sprekende voorbeelden zijn (alweer) The Beatles en Elton John. Maar ook zij voor wie een doorbraak wat sneller kwam, zoals The Rolling Stones, toonden in hun begintijd een prestatie- en arbeidsmoraal, en een gedrevenheid en doorzettingsvermogen, van de alerhoogste orde.

Dit is een kant van de geschiedenis van de rock- en popmuziek die steevast onderbelicht blijft. 'Babyboomers', zo wil veel beeldvorming van nu, waren verwerende, luie, gemakzuchtige hedonisten, die alles vanzelf in de schoot is komen vallen. Los van de vraag of dit wel klopt: voor die pioniers van de pop- en rockmuziek gold in extreme mate het omgekeerde. Met als meest bijzondere voorbeeld de man die vandaag 69 jaar geleden, op 8 januari 1947, in Brixton in Zuid-Londen werd geboren.

Flip Vuijsje is de auteur van *Mickomics: De zakelijke kracht van de grootste rockband ooit*.

Boze vrouwen doen opinie over vluchteling kantelen

Henri Beunders is hoogleraar Ontwikkelingen in de Publieke Opinie, Erasmus Universiteit.

Keulen

De factor vrouw zal het taboe op een open debat over de vluchtelingenstroom doorbreken.

Snelle omslagen in 'de openbare mening' zijn nauwelijks te voorspellen. Wel bieden de 'aanrandingsrellen' op oudjaarsavond in Keulen door mensen met een 'migratie-achtergrond' een röntgenfoto van de wisselwerking tussen machten, media, mensen en mening. Een week na dato gieren de meningen door op Twitter en Facebook, met onder andere een 'open

brief aan de bondskanselier' van een boze Duitse schrijfster. Waarom kwam de berichtgeving zo laat?

1. De machten. De Duitse politie klungelde tijdens oudjaarsnacht, want men viert daar de feestdagen nog grondiger dan bij ons. De echte persconferentie kwam pas maandag 4 januari. En de helft of meer van al het nieuws is afkomstig van overheden of onderzoeksinstituten.

2. Media, ook dagbladen, plannen hun niet-acute artikelen steeds langer van te voren. De nieuwskrant van zaterdag 2 januari moest met een sterk uitgedunde redactie worden gemaakt.

3. Ook op de sociale media was het na 31 december aanvankelijk rustig.

4. De vergelijking met 'Parijs-Bataclan' is illustratief. Die aanslagen vonden op vrijdagavond plaats, en vlak bij de president, en alle overlevenden twitterden direct over de doden. Parijs was niet te negeren. Menige zaterdagkrant lag toen al bij de drukker. Maar de redacties hadden het hele week-einde de tijd om op maandag met 20

pagina's of meer uit te pakken.

5. De pro-vluchtelingenhouding van de meeste media in Duitsland en Nederland belemmerde een voldoende alerte en kritische houding, uit angst om 'rechts in de kaart te spelen'.

Waarom is de opwinding plotseling zo groot geworden? Mijn voorlopige oordeel is: door de 'factor vrouw'. Die heeft het laatste zetje gegeven om het taboe van een open afweging van de voor- en nadelen van de vluchtelingenstroom te doorbreken.

De meeste Duitse kranten en zeker de publieke zenders applausseerden op 4 september toen Merkel haar 'Wir schaffen das' uitsprak, ook *Bild*. Sindsdien vroegen landelijke kranten zich vaker openlijk af: 'Wat is verder het plan, mevrouw Merkel?' De publieke opinie was dus al maanden aan het schuiven naar meer bezorgdheid.

Keulen schokt vanwege 'de totaal nieuwe dimensie van het geweld', namelijk vele honderden mannen die het gemunt hadden op één groep binnen de bevolking, de vrouwen. Onbewust kan de herinnering aan de nazi's

en de joden zijn opgekomen. Het hele debat in Duitsland staat immers in het teken van 'het donkere Duitsland' versus 'het lichte Duitsland'. Het schokt ook, omdat meer vrouwen dan mannen als vrijwilliger vluchtelingen helpen. Daarbij, de mediaredacties zijn sterk gefeminiseerd, met veel meer aandacht voor de vrouw dan vroeger. Keulen kan dus een voorbeeld zijn van 'teleurgestelde liefde', die in woede kan omslaan.

Wordt 'Keulen' een kruispunt waar de voor- en tegenstanders elkaar in open debat bestrijden? Of wordt het een keerpunt in 'de publieke opinie'?

Ik denk het laatste. Onderzoek van het Allensbach Instituut für Demoskopie zegt al enige maanden twee dingen: de Duitsers zijn onzeker geworden en de helft van de ondervraagden verklaart niet langer in het openbaar te zeggen wat men vindt.

Hiermee bevestigt men de theorie van oprichtster Elisabeth Noelle-Neumann. Zij vroeg zich sinds 1945 af waarom ook zij wat in Hitler had gezien. En ontwikkelde de theorie van 'de spiraal van het zwijgen'. Publieke

opinie noemde zij onze 'sociale huid'. Die huid voelt in gezelschap haarfijn aan of op een opmerking als 'Dat was weer 'n knaller van die Wilders, niet?' met zwijgen of met instemming wordt gereageerd. Bij zwijgen denkt men, 'Oeps, niet meer over beginnen'. Maar stemt men, ook uit boosheid over dat isolement, later met nóg meer overtuiging op Wilders.

Het beeld van 'sociale huid' voor publieke opinie betekent dat 'Keulen' bij velen voor een schaaftwond, zo niet botbreuk, heeft gezorgd in het gemeed, en dus in de houding tegenover het probleem. De nu zo boze vrouwen zullen de publieke opinie doen kantelen.

Na 'Charlie Hebdo' en 'Bataclan' gingen we weer over tot de orde van de dag, omdat hier geen taboe in het spel was, alleen maar angst. Kritiek op de *Willkommenskultur* was in veel kringen wél een sociaal taboe. Dat vaarwel zeggen doet meer pijn, als bij een nare echtscheiding. Die leidt niet zelden tot verbittering. En verbittering leidt meestal tot weinig goeds.